

4. Status for de faglige resultater i folkeskolen

De nyeste resultater af undersøgelser af elevernes faglige færdigheder tyder på, at elevernes faglige færdigheder ved afslutningen af skoleforløbet stadig ikke er gode nok. Det gælder i særlig grad gruppen af indvandrere og efterkommere. Enkelte undersøgelser tyder dog på, at folkeskoleelevernes faglige færdigheder er forbedret de seneste år.

Udviklingen i elevernes faglige færdigheder ved 15-års-alderen er velbelyst, men det gælder ikke elevernes andre færdigheder, for eksempel sociale kompetencer. Tilsvarende er der begrænset viden om elevernes faglige færdigheder inden 15-års-alderen med undtagelse af PIRLS internationale læsetest for fjerde skoleårgang, jf. afsnit 4.1. På disse områder er der behov for mere viden.

I afsnittet redegøres for resultaterne af de væsentligste nye undersøgelser om elevernes faglige kundskaber. Som det fremgår af det foregående afsnit, findes der desværre ikke landsdækkende undersøgelser af de ikke-faglige kundskaber. Det er valgt ikke at medtage udviklingen i karaktergennemsnittene for folkeskolens afgangsprøve på nationalt niveau, da karaktergennemsnittene med den gamle karakterskala ikke er sammenlignelige fra år til år. Med den nye karakterskala vil det på sigt være muligt at sammenligne karaktergennemsnittene over tid.

4.1. Resultater af den internationale læseundersøgelse PIRLS

Progress in International Reading Literacy Study (PIRLS) 2006 er en international læseundersøgelse, der måler elevens læsekompetence i 4. klasse, jf. boks 4.1.

Boks 4.1. Fakta om PIRLS

PIRLS er en efterfølger til den første internationale læseundersøgelse, IEA-undersøgelsen, hvor Danmark deltog i 1991. PIRLS er planlagt som et tilbagevendende projekt hvert femte år, som hver gang har læsekompetence i 4. klasse som fokusområde. Derudover søger PIRLS at finde sammenhænge mellem læsekompetence og betingelser i elevernes hjemmemiljø og læringsmiljø i skolen på baggrund af information hentet fra eleven selv, elevens forældre, lærere og skoleledere. PIRLS fandt sted første gang i 2001, og Danmark deltog for første gang i 2006. PIRLS er dog for Danmarks vedkommende gjort sammenlignelig med IEA-undersøgelsen fra 1991.

I 2006 deltog 4001 danske elever i 4. klasse, fordelt på 145 skoler over hele landet, i undersøgelsen. I alt deltog 40 lande og fem provinser i undersøgelsen.

Kilde: Jan Mejding og Louise Rønberg (2007): *PIRLS 2006 – en sammenfatning*.

Resultaterne af PIRLS 2006 viser, at Danmark ligger over gennemsnittet for de deltagende lande. Det danske gennemsnit ligger således på 546 scorepoint, hvilket er 46 scorepoint mere end det internationale gennemsnit, som er fastsat til 500.¹ I nordisk sammenligning betyder det, at de danske resultater er stort set de samme som de svenske, mens de danske elevers læsekompetence er bedre end de norske og islandske elevers.²

En sammenligning med IEA-undersøgelsen fra 1991 viser, at danske elever har opnået en fremgang i læseresultaterne fra 1991 til 2006.³ I perioden har de danske elever således gennemsnitligt forbedret læsekompetencen med 58 scorepoint. Den største ændring af de danske elevers læsefærdigheder er ifølge under-

¹ PIRLS anvender en scoreskala for elevernes læsefærdigheder. Gennemsnittet for alle de deltagende lande fastsættes til 500.

² I både Norge og Island svarer 1. klasse til den danske børnehaveklasse. For at få et mere retvisende billede, er de norske og islandske 5.klasse-elever også testet, og disse har stort set samme resultater som de danske 4.-klasse-elever. Finland deltager ikke i undersøgelsen.

³ Selv om der er visse forskelle mellem IEA-undersøgelsen og PIRLS, er det gjort muligt at indpasse undersøgelserne på den samme færdighedsskala, således at resultaterne af de to undersøgelser kan sammenlignes. IEA-undersøgelsen er for elever i 3. klasse, PIRLS-undersøgelsen er for elever i 4. klasse.

søgelsen sket i perioden fra 1991 til 2000, hvor der var en forbedring på 43 point.⁴

Danmark er i PIRLS placeret over det internationale gennemsnit, jf. tabel 4.1.

Tabel 4.1. Gennemsnit for læsekompetencescoren for Danmark og andre nordiske lande

Lande	Gennemsnitsscore	Antal års skolegang	Gennemsnitsalder
Island, 5. klasse	550	5	10,8
Sverige	549	4	10,9
Danmark	546	4	10,9
Norge, 5. klasse	541	5	10,8
Island, 4. klasse	511	4	9,8
PIRLS Gennemsnit	500	-	-
Norge, 4. klasse	498	4	9,8

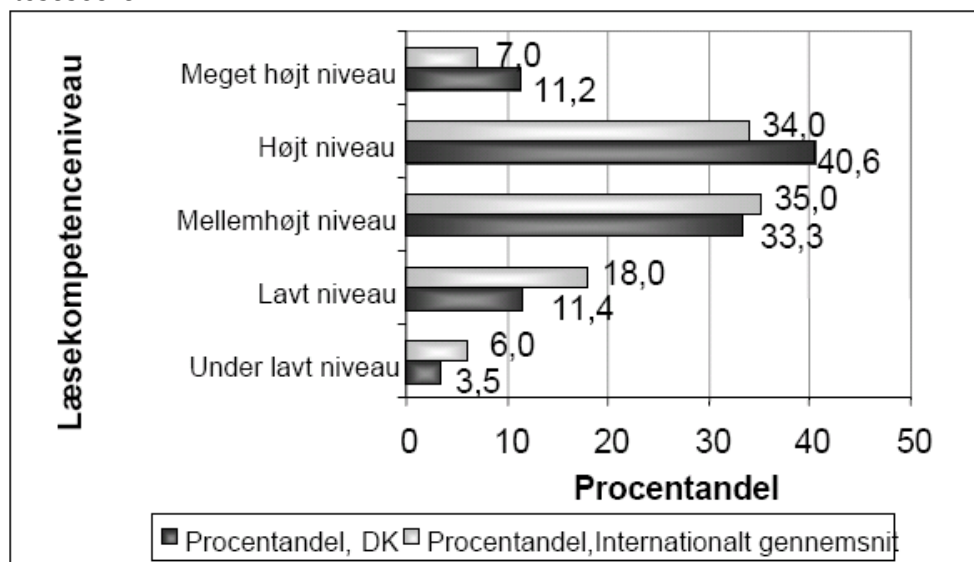
Anm.: Landenes gennemsnitsscore varierer mellem 565 point (Rusland) og 302 point (Sydafrika).

Kilde: Jan Mejdning og Louise Rønberg (2007): *PIRLS 2006 – en sammenfatning*.

PIRLS opererer med fire niveauer for læsekompetence, som angiver, hvor stort udbytte eleven får af henholdsvis skønlitterære og informerende tekster. I international sammenligning vises det, at der er flere danske elever på de høje læsekompetenceniveauer end det internationale gennemsnit, mens færre danske elever læser på de lavere kompetenceniveauer end det internationale gennemsnit, jf. figur 4.1.

⁴ I 2000 indgik læsedelen fra IEA-undersøgelsen i projektet Folkeskolen 2000 (F2000) og kan derfor også sammenlignes med IEA-undersøgelsen og PIRLS.

Figur 4.1. Procentdel af elever på hvert kompetenceniveau i den samlede læsescore

Anm.: Meget højt niveau (≥ 625 point), højt niveau (≥ 550 point), mellemhøjt niveau (≥ 475 point), lavt niveau (≥ 400 point).

Kilde: Jan Mejding og Louise Rønberg (2007): *PIRLS 2006 – en sammenfatning*.

PIRLS-undersøgelsen viser også, at de danske elever ligger i toppen, når det gælder tryghed i skolen, og at der er en positiv sammenhæng mellem tryghed i skolen og læsekompetencerne. Undersøgelsen viser desuden, at omkring halvdelen af de danske elever læser for sjov hver dag, og at netop disse elever er de bedste læsere. I international sammenligning viser det sig, at andelen af elever, 49 pct., der læser for sjov hver dag eller næsten hver dag i Danmark er højere end det internationale gennemsnit på 40 pct. Ligeledes er de flittigt læsende danske elever også de, der trækker gennemsnittet op, idet elever, som kun læser for sjov én til to gange om ugen eller mindre, ligger under det danske gennemsnit.

4.2. Resultater af undersøgelsen PISA 2006

Resultaterne af den tredje PISA-undersøgelse, PISA 2006, viser, at der fortsat er for mange danske elever med utilstrækkelige læsekompetencer og for få vir-

keligt gode læsere ved afslutningen af folkeskolen. Mens 17 pct. af eleverne i 2003 var uden funktionel læsekompetence, var der 16 pct. i 2006.

Boks 4.2. Fakta om PISA 2006

PISA er en international elevundersøgelse, der måler 15-åriges kompetencer i læsning, matematik og naturfag. Undersøgelsen gennemføres hvert tredje år med skiftende fokus:

- 2000: Læsning
- 2003: Matematik
- 2006: Naturfag.

Alle tre fag er dog med hver gang for at kunne måle udviklingen i elevernes kompetencer over tid.

Metoden i undersøgelsen er faglige test med opgaver inden for alle tre områder. Desuden indeholder PISA spørgeskemaundersøgelser af elever, skolens leder og forældre.

Eleverne udvælges repræsentativt i deltagerlandene blandt 15-årige under uddannelse. Af hensyn til sammenligneligheden mellem deltagerlandene må kun en lille del af eleverne ekskluderes på grund af fysiske, psykiske eller sociale handicap.

I PISA 2006 deltog 57 lande, heraf samtlige 30 OECD-lande. 4.532 danske elever fra 211 offentlige og private skoler. 6 pct. af de udvalgte elever deltog ikke på grund af psykiske, fysiske eller sociale handicap.

Kilde: Niels Egelund (2007): *PISA 2006 undersøgelsen – en sammenfatning*.

PISA-undersøgelsen tilstræber at kunne sammenlignes over tid, blandt andet ved at genbruge udvalgte opgaver og benytte samme design. Der er dog ikke tale om det præcist samme opgavesæt, da der er sket en gradvis udvikling af testdomænerne matematik og naturfag over testårene 2003 og 2006. Med det in mente kan der laves en forsigtig sammenligning år for år. Sammenligningen viser, at Danmark i relation til de øvrige 30 OECD-lande har haft en forbed-

ring i naturfag fra en 26. plads i 2003 til en 18. plads i 2006, jf. tabel 4.2. Noget af denne fremgang kan skyldes, at de danske elever, der deltog i PISA 2006, var de første herhjemme, som havde fået fuldt etableret undervisning i faget natur/teknik, men kan også tilskrives, at PISA-testen i 2006 er bredere end tidligere. I læsning er Danmark rykket fra en plads som nummer 16 i 2003 til nummer 15 i 2006, og i matematik var Danmark nummer 10 i 2006 mod nummer 12 i 2003. Det skal bemærkes, at det ikke er forventeligt, at der sker store ændringer i PISA-resultaterne over kort tid.

Tabel 4.2. Samlet oversigt over Danmarks placering

PISA	Danske elever	OECD-gennemsnit	Danmarks placering blandt OECD-landene
Naturfag			
2000	481	500	Nr. 22 af 27 lande
2003	475	500	Nr. 26 af 30 lande
2006 (hovedområde)	496	500	Nr. 18 af 30 lande
Læsning			
2000 (hovedområde)	497	500	Nr. 16 af 27 lande
2003	492	494	Nr. 16 af 30 lande
2006	494	492	Nr. 15 af 30 lande
Matematik			
2000	514	500	Nr. 12 af 27 lande
2003 (hovedområde)	514	500	Nr. 12 af 30 lande
2006	513	498	Nr. 10 af 30 lande

Anm.: OECD-gennemsnittet for læsning i 2003 og 2006 er ikke normeret til 500, hvilket skyldes, at opgavesættene var de samme som i 2000. OECD-gennemsnittene på henholdsvis 494 og 492 er derfor udtryk for et reelt dårligere gennemsnit end i 2000 blandt deltagerlandene. Det samme gælder for matematik i 2006, som anvendte samme opgavesæt som i 2003.

Kilde: Skolestyrelsen.

4.3. Sammenligning af skoler

Der findes i dag ikke sikre målemetoder til at vurdere kvaliteten i folkeskolen over tid. Med de nationale test vil det i fremtiden til en hvis grad blive muligt at foretage en sådan vurdering. PISA-resultaterne kan give et fingerpeg om, hvordan folkeskolen udvikler sig i sammenligning med andre landes grundskoler, og

en stigning i den gennemsnitlige score for de danske elever vil formentlig ligeledes være udtryk for, at de danske elever har forbedret sig. Karaktergennemsnittet ved folkeskolens afgangsprøve kan dog give et billede af, hvor stor spredning der er i de danske skolers resultater.

Karaktergennemsnit kan være et mål for elevernes resultater og derfor også for skolernes kvalitet. Skolens kvalitet er imidlertid en sammensat størrelse, der dækker over mange forhold, hvor karaktergennemsnittet kun udgør ét element.

Offentliggørelse af karaktergennemsnit

I 2002 blev det i lov om gennemsigtighed og åbenhed i uddannelserne besluttet, at skolernes gennemsnit ved afgangsprøverne skal offentliggøres, jf. boks 4.3. Argumentet for beslutningen var, at skoler og forældre skulle have mulighed for at sammenligne information for skolerne i Danmark. I 2005 blev det foreslået at ændre lov om gennemsigtighed og åbenhed i uddannelserne, blandt andet så offentliggørelsen af karaktergennemsnit skulle ledsages af oplysninger, der angiver en måling af skolens indsats. Formålet hermed var at give et mere retvisende billede af, hvor gode skolerne er til at bryde den negative sociale arv. Ved den endelige vedtagelse af loven indgik bestemmelsen om de supplerende oplysninger dog ikke.⁵

Boks 4.3. Lov om åbenhed og gennemsigtighed i uddannelserne

Oplysninger om undervisning, uddannelser, skoler og uddannelsesinstitutioner skal være offentligt tilgængelige på internettet, så borgerne enkelt og hurtigt kan vurdere kvaliteten af undervisningen på de enkelte skoler og institutioner. Herunder blev det besluttet, at skolernes karaktergivning skal offentliggøres for at give skoler og forældre adgang til sammenlignende information for skolerne i Danmark. De offentliggjorte karaktergennemsnit korrigeres ikke for elevernes sociale baggrund.

Kilde: Lov nr. 414 af 6. juni 2002 om gennemsigtighed og åbenhed i uddannelserne mv.

⁵ Lov nr. 332 af 18. maj 2005 om ændring af lov om gennemsigtighed og åbenhed i uddannelserne m.v.

Skolernes karaktergennemsnit korrigeres således ikke i dag for elevernes sociale baggrund. Det er imidlertid formandskabets opfattelse, at der bør ske en sådan korrektion. Til brug for beretningen har formandskabet derfor fået udarbejdet et arbejdsrapport om skolernes karaktergennemsnit korrigeret for elevernes sociale baggrund. Undersøgelsen er foretaget af Beatrice Schindler Rangvid fra AKF og har til formål at finde frem til en empirisk model for, hvordan social korrektion af afgangsprøvekarakterer kan foretages, jf. boks 4.4.

Boks 4.4. Fakta om arbejdsrapporten om social korrektion

Arbejdsrapporten er baseret på karakterdata i dansk, matematik og engelsk for alle 9.-klasse-elever i folkeskolerne for årene 2002-2006 samt baggrundsoplysninger tilknyttet fra de administrative registre. Elevbaggrundsdata indeholder blandt andet oplysninger om elevens køn, alder, etnicitet, forældrenes uddannelsesniveau, arbejdsmarkedsstatus, indkomst, ledighed, familiestruktur og antal søskende. Hoveddatasættet består af 202.832 elever, som i årene 2002-2006 gik i 9. klasse i 1.087 folkeskoler. I undersøgelsen indgår elever i almindelige folkeskoler, det vil sige ikke elever i specialskoler, ungdoms- og efterskoler.

Beatrice Schindler Rangvid (2008): "Skolegennemsnit af karakterer ved folkeskolens afgangsprøve. Korrektion for social baggrund".

Hvorfor skal der korrigeres for social baggrund?

Der er en ganske stor spredning i skolernes karaktergennemsnit. En antagelse om, at skolerne med det højeste karaktergennemsnit ligeledes er de skoler, der gennemfører undervisning med den højeste kvalitet, kan imidlertid være forkert. Et højt karaktergennemsnit er ikke nødvendigvis et udtryk for en høj kvalitet i undervisningen, men kan også være et resultat af en række andre faktorer. Nationale beslutninger samt kommunalpolitiske prioriteringer og ressourceanvendelse har alt sammen indflydelse på den undervisning, som den enkelte skole tilbyder. Dertil kommer en række forhold, der til dels ligger uden for skolens indflydelse, for eksempel elevernes sociale baggrund. Skolens muligheder for at udvikle elevernes faglige niveau er med andre ord afhængigt af elevsammensætningen på skolen.

Hvis det var muligt at identificere og kvantificere alle de forhold, der – ud over det som skolen bidrager med – spiller en rolle for elevernes faglige resultater, kan skolens betydning, den såkaldte skoleeffekt, for elevens faglige resultater identificeres, jf. boks 4.5. I praksis er det dog ikke muligt at belyse alle faktorer, blandt andet fordi de ikke kan belyses med tilgængelig statistik.⁶ Ikke desto mindre har det værdi at foretage den bedst mulige sociale korrektion, fordi det kan medvirke til at skabe opmærksomhed om sammenhænge og perspektivere skolernes resultater blandt politikere, forældre, lærere og ledere, og måske vigtigst – at bidrage til den pædagogiske refleksion på skolen.

Boks 4.5. Skoleeffekten

Skoleeffekten er et mål for, hvad skolen bidrager med i forhold til elevens faglige resultater, når der ses bort fra andre forhold, der kan påvirke eleven, herunder deres sociale baggrund. Skoleeffekterne giver dermed en indikation af, hvor god skolen er til at understøtte elevernes faglige udvikling sammenlignet med andre skoler.

Erfaringer med korrektion for social baggrund

Undervisningsministeriet offentliggør som nævnt afgangskarakterer på skoleniveau, men der offentliggøres ikke karakterer korrigeret for social baggrund. Testresultaterne fra de nationale test offentliggøres ikke, og alle oplysninger vedrørende den enkelte elev, grupper af elever, hold, klasser, skoler, kommuner og regioner er fortrolige.

En række lande korrigerer karakterer og testresultater for socioøkonomisk baggrund, jf., boks 4.6.

---

⁶ Det tages i arbejdspapiret en række forbehold over for resultaterne af den opstillede model, blandt andet er der faktorer, der ikke er medtaget, for eksempel elevernes behov for specialundervisning.

Boks 4.6. Korrektion af karakterer i andre lande

Sverige

I Sverige offentliggøres gennemsnitlige skolekarakterer med social korrektion. Ud over skolens ukorrigerede gennemsnitskarakter angives oplysninger om skolens elevsammensætning, så man kan danne sig et indtryk af skolens grundvilkår med hensyn til elevsammensætningen.

Norge

I Norge offentliggøres testresultater/karakterer. Der offentliggøres et karaktergennemsnit for samtlige fag på hver skole og vises også spredningsmål og fordelingen på de seks mulige karakterer. Der beregnes et korrigeret karakterresultat, men det offentliggøres ikke og er kun tilgængeligt for den enkelte skole.

England/ Storbritannien

I Storbritannien har man siden 1992 offentliggjort information om elevernes præstationer på skolerne, og fra 2002 er der tillige offentliggjort information, der tager højde for elevernes sociale baggrund. Den systematiske offentliggørelse af skolernes præstationer er nu en veletableret del af uddannelsessystemet i England.

USA

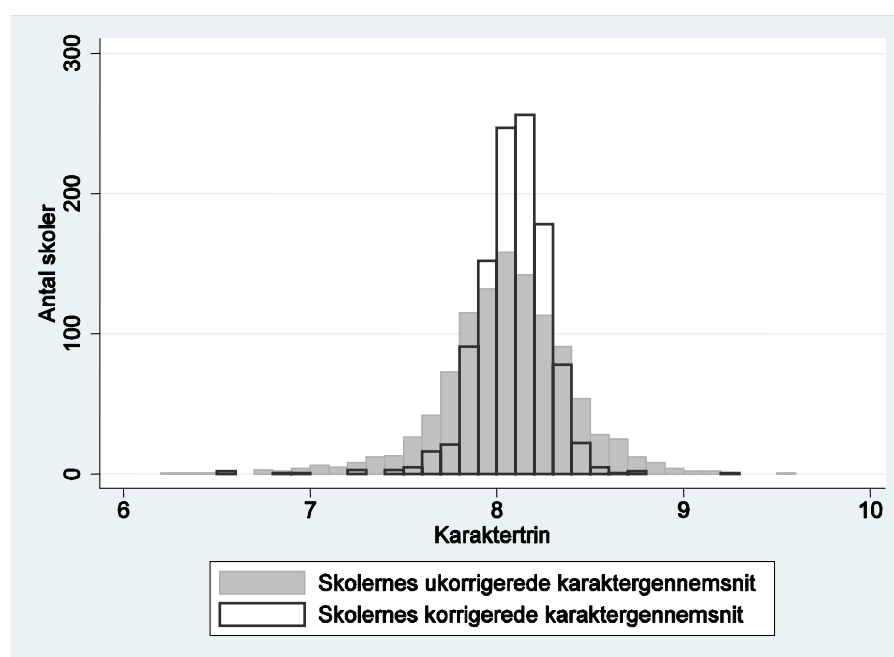
I USA er der i 2001 indført et sæt af mål, som skolerne skal søge at opfylde. Andelen af skolens elever, hvis faglige færdigheder ligger over et fastsat niveau, offentliggøres. Der opereres ikke med social korrektion af karakterniveauet, men i stedet for afrapporteres resultaterne samlet for hele årgangen og også særskilt for større elevgrupper.

Korrektion af karakterer

Når der korrigeres for elevernes sociale baggrund, bliver forskellene mellem skolernes karaktergennemsnit betydeligt mindre, end når der ikke korrigeres, jf. figur 4.2. Forskellen mellem skolernes evne til at løfte elevernes faglige niveau er med andre ord mindre, end det ukorrigerede karaktergennemsnit giver udtryk for. Det betyder, at det med de nuværende ukorrigerede karaktergennemsnit er svært for både kommune, skole og forældre at afgøre, om den enkelte

skole præsterer bedre eller dårligere set i forhold til andre skoler i Danmark. Det skal bemærkes, at selv når der korrigeres for elevernes sociale baggrund, kan der være forhold, som skolerne ikke har indflydelse på, der ikke er indeholdt i korrektionen.

Figur 4.2. Folkeskolernes ukorrigerede og korrigerede karaktergennemsnit

Kilde: Beatrice Schindler Rangvid (2008): ”Skolegennemsnit af karakterer ved folkeskolens afgangsprøve. Korrektion for social baggrund”.

Skolerne ændrer placering

En skole med et højt karaktergennemsnit er ikke nødvendigvis blandt de skoler, der har de højeste karaktergennemsnit, når der er korrigeret for elevernes sociale baggrund, jf. tabel 4.3. Af de skoler, der før var blandt de 20 pct. af skolerne med de højeste karaktergennemsnit, er det således kun lidt over halvdelen af dem, der stadig er blandt disse skoler, når der er korrigeret for elevernes sociale baggrund. Af de skoler, der er blandt de 20 pct. af skolerne med de

laveste karaktergennemsnit, er det omkring 27 pct. af disse, der opnår højere karaktergennemsnit, når der er korrigeret for social baggrund, jf. tabel 4.3.

Tabel 4.3. Skolernes placering i 20 pct.-grupper: med og uden social korrektion (pct.)

		Korrigeret karaktergennemsnit					
		Laveste 20 pct.	Næstlaveste 20 pct.	Mellemste 20 pct.	Næsthøjeste 20 pct.	Højeste 20 pct.	Total
Ukorrigeret karaktergennemsnit	Laveste 20 pct.	72	14	6	5	2	100
	Næstlaveste 20 pct.	22	48	20	8	2	100
	Mellemste 20 pct.	3	29	40	22	5	100
	Næsthøjeste 20 pct.	1	7	23	36	33	100
	Højeste 20 pct.	<1	2	11	28	59	100
	Total	20	20	20	20	20	100

Anm.: Tabellen viser, hvordan skolernes placering ændres, når der korrigeres for social baggrund. Eksempelvis viser tabellen, at for skoler, der tilhører de 20 pct. af skolerne med de næstlaveste karakterer, er der 48 pct. af disse skoler, der fortsat er blandt de 20 pct. af skolerne med de næstlaveste karakterer, efter at der er korrigeret for social baggrund. 22 pct. af skolerne ændrer placering, så de nu tilhører de 20 pct. af skolerne med de laveste karaktergennemsnit, mens 2 pct. af skolerne nu tilhører de 20 pct. af skolerne, der har det højeste karaktergennemsnit. Procentuelle summeringer kan afvige fra 100, men afrundes hertil.

Kilde: Beatrice Schindler Rangvid (2008): "Skolegennemsnit af karakterer ved folkeskolens afgangsprøve. Korrektion for social baggrund".

Stor ustabilitet fra år til år

Sammenlignes skolernes karaktergennemsnit for de seneste fem år korrigeret for social baggrund, viser det sig, at der kan være stor forskel på den enkelte skoles placering fra år til år, jf. tabel 4.4.

Tabel 4.4. Skolernes placering i 20 pct.-grupper: Korrigerede karaktergennemsnit for prøver i 2002 versus 2003 (pct.)

		Korrigeret karaktergennemsnit (2003)					
		Laveste 20 pct.	Næstlaveste 20 pct.	Mellemste 20 pct.	Næsthøjeste 20 pct.	Højeste 20 pct.	Total
Korrigeret karaktergennemsnit (2002)	Laveste 20 pct.	33	21	19	16	12	100
	Næstlaveste 20 pct.	23	29	17	15	16	100
	Mellemste 20 pct.	19	21	21	20	19	100
	Næsthøjeste 20 pct.	14	16	24	24	22	100
	Højeste 20 pct.	11	14	19	25	30	100
	Total	20	20	20	20	20	100

Anm.: Se tabel 4.3. for forklaring på, hvordan tabellen skal læses. Procentuelle summeringer kan afvige fra 100, men afrundes hertil.

Kilde: Beatrice Schindler Rangvid (2008): "Skolegennemsnit af karakterer ved folkeskolens afgangsprøve. Korrektion for social baggrund".

Af de skoler, som i 2002 var placeret blandt skoler med det laveste karaktergennemsnit, var kun 33 pct. blandt disse skoler året efter, mens omkring 47 pct. lå i middelkategorien eller over. 30 pct. af skolerne med de højeste karaktergennemsnit i 2002 var også i denne gruppe i 2003, mens 44 pct. var placeret i middelkategorien eller lavere. Når der korrigeres for social baggrund, har hele 58 pct. af skolerne inden for de seneste fem år været blandt de 20 pct. af skolerne med de højeste karaktergennemsnit i mindst et år.⁷ Der er desuden kun 1 pct. af skolerne, som ligger blandt de 20 pct. af skolerne med de højeste karaktergennemsnit i en femårsperiode, når der korrigeres for elevernes sociale baggrund – det samme er tilfældet for de skoler, der ligger blandt de 20 pct. af skolerne med de laveste karaktergennemsnit.

⁷ Beatrice Schindler Rangvid (2007): "Skolegennemsnit af karakterer ved folkeskolens afgangsprøve. Korrektion for social baggrund".

Det er således ikke nok kun at kigge på en skoles karaktergennemsnit for et enkelt år, hvis man som skole, forældre, skoleforvaltning eller kommunalbestyrelse skal vurdere resultatet af en skoles arbejde. Det er nødvendigt at se på, om skolen præsterer bedre eller dårligere end gennemsnittet over en årrække, for at vurdere, hvor god skolen er til at løfte elevernes faglige niveau.

Lærernes betydning kan være afgørende

Der kan også være andre forhold end den sociale baggrund, der kan have betydning for variationen mellem skolerne. Klasser, hvor eleverne har samme sociale baggrund, kan være forskellige af andre årsager end social baggrund, for eksempel betydningen af den enkelte lærer eller forhold hos eleverne som for eksempel motivation og evner, som det er vanskeligt at observere statistisk set.

Der er en tendens til, at de skoler, der er gode til ét fag også er det til de andre fag, men sammenhængen er ikke entydig. Halvdelen af de skoler, der er blandt de bedste 20 pct. i dansk, er også blandt de bedste 20 pct. i matematik, mens den anden halvdel ikke klarer sig meget anderledes end gennemsnittet af skolerne. Skoler med høje gennemsnit i ét fag har således ikke nødvendigvis høje gennemsnit i andre fag⁸.

Nødvendigt at vurdere over flere år

Den enkelte kommune og den enkelte skole bør bruge de korrigerede karaktergennemsnit til at analysere skolernes indsats. Skolerne bør på baggrund heraf lære af skolens egne gode erfaringer fra de år, hvor skolens korrigerede gennemsnit er i top, mens kommunerne bør fokusere på de skoler, der år efter år er lavt præsterende.

---

⁸ Parvise korrelationer mellem fagene viser, at korrelationskoefficienterne ligger mellem 0,33 og 0,63 med sammenhængen mellem dansk og matematik som den klart stærkeste.

Formandskabet anbefaler, at der offentliggøres korrigerede karaktergennemsnit. Når der korrigeres for elevernes sociale baggrund betyder det, at aktørerne på folkeskoleområdet får et bedre grundlag for at analysere og vurdere skolerne, herunder at forældrene får et bedre grundlag for at vælge folkeskole. I praksis er det imidlertid ikke muligt at korrigere fuldstændigt for elevens sociale baggrund. Ikke desto mindre har det værdi at foretage den bedst mulige sociale korrektion, fordi det kan medvirke til at skabe opmærksomhed om sammenhænge og perspektivere skolernes resultater blandt politikere, forældre, lærere og ledere, og måske vigtigst – at bidrage til den pædagogiske refleksion på skolen.

Forskellene mellem folkeskolernes gennemsnitskarakterer er små, når der korrigeres for social baggrund, hvilket taler for, at der først og fremmest er behov for, at stort set alle skoler løfter kvaliteten. Hvis den enkelte kommune eller skole ønsker at sammenligne forskellige skolers karaktergennemsnit bør det ske med korrigerede karaktergennemsnit. Undervisningsministeren bør tage initiativ til en lovændring, så det bliver et lovkrav, at karaktergennemsnittet for folkeskolens afgangsprøve korrigeres for social baggrund, når det offentliggøres.

Der bør anvendes en enkel model, der indeholder følgende information om den enkelte skoles elevsammensætning:

1. elevernes forældres uddannelse,
2. forældrenes indkomst,
3. andelen af elever med indvandrerbaggrund og
4. andelen af elever, der bor med begge forældre.

Undervisningsministeriet skal for hvert år og for en periode på tre-fem år offentliggøre det korrigerede karaktergennemsnit for hver skole.

Hvis skolerne lykkes med at hæve niveauet i de dårligste år, vil det have en væsentlig effekt på den samlede kvalitet af folkeskolen i Danmark. Skolerne skal have fokus på at lære af erfaringerne fra de år, hvor de har et højt korrigeret karaktergennemsnit for derved at hæve det generelle niveau, så der bliver flere skoler med stabile gode præstationer. Kommunerne kan understøtte dette

ved i forbindelse med kvalitetsrapporterne at få indarbejdet skolernes egne bud på, hvordan man vil nedsætte risikoen for dårlige resultater.

Kommunerne bør i forbindelse med kvalitetsrapporterne have særligt fokus på skoler, der er stabilt lavt præsterende – altså ligger under middel næsten hvert eneste år. Her vil der være behov for en mere omfattende forandringsproces.

4.4. Udvikling af resultater fremover

Der er en lang række nøgletal for udviklingen på folkeskoleområdet for så vidt angår folkeskolens input og aktiviteter, det vil sige elever og udgifter, men der mangler nøgletal for resultater og effekter.

Resultaterne fra undersøgelserne PISA 2006 og PIRLS giver et billede af elevernes faglige færdigheder. På sigt vil de nationale præstationsprofiler for testresultaterne kunne bidrage hertil. Der vil dog fortsat udestå resultater for de ikke-faglige elementer i folkeskolens formålsparagraf. Der bør derfor udvikles indikatorer til at måle de dele af folkeskolens formålsparagraf, der ikke er relateret til de faglige resultater.

Undervisningsministeriet gennemfører de kommende tre år et udviklingsarbejde, som har til formål at belyse elevernes kundskaber og færdigheder på de ikke-faglige områder som for eksempel elevens evne til selvstændig formulering. Det er afgørende, at dette arbejde tilrettelægges bredt, så det dækker de mange forskellige aspekter af folkeskolens formålsparagraf, for eksempel skolens evne til at fremme den enkelte elevs alsidige udvikling og til at skabe rammer for oplevelse, fordybelse og virkelyst samt skolens bidrag til elevernes forståelse for andre lande og kulturer og menneskets samspil med naturen. Formandskabet vil afvente en nærmere beskrivelse af dette arbejde.

KL's Partnerskab om folkeskolen har som overordnet formål at øge elevernes udbytte af undervisningen, jf. afsnit 3.1. Partnerskabet arbejder både med at øge elevernes faglige læringsudbytte og deres kompetencer inden for kreativitet, innovation, problemløsning og samarbejde. For at understøtte arbejdet

med at øge elevernes udbytte af undervisningen har partnerskabet valgt tre indsatsområder:

1. ledelse,
2. evalueringskultur, herunder kvalitetsrapporten og
3. faglighed i inklusion/specialpædagogisk bistand.

Partnerskabet har udarbejdet et analysekoncept, som både vurderer status på elevernes faglighed og kompetencer inden for de nævnte områder og på de tre indsatsområder. Analysen gentages ved projektets afslutning. Det faglige niveau måles gennem karakterer fra folkeskolens afgangsprøver. Elevernes kompetencer inden for kreativitet, innovation, problemløsning og samarbejdsevne vurderes gennem elevs og lærers selvevalueringer på baggrund af udarbejdede udsagn.

Der arbejdes p.t. på mange fronter med udvikling af dokumentationsindsamling på folkeskoleområdet. UNI•C er ved at udvide antallet af indikatorer i sin grundskolestatistik, KL er ved at udvikle et fælles ledelsesinformationssystem til brug for kommunerne, og Skolestyrelsen planlægger at gennemføre et indikatorbaseret kvalitetstilsyn med folkeskolen.

For at sikre en enstrenget datatilgang på folkeskoleområdet er der på nationalt niveau igangsat et dokumentationsprojekt på folkeskoleområdet, så skolernes og kommunernes administrative dokumentationsarbejde begrænses og effektiviseres, hvor det er muligt. Det er formålet med projektet at komme med konkrete anbefalinger til forbedring og forenkling af den løbende dokumentation af kommunernes aktiviteter på folkeskoleområdet og effekterne heraf. Projektet forventes afsluttet ultimo 2009. Formandskabet vil følge resultaterne af arbejdet.